

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ανά χείρας έργο έχει ως αντικείμενο ένα μέρος του ιδιωτικού τραπεζικού δικαίου.

Περιλαμβάνεται μια Γενική Εισαγωγή και οι Παθητικές Τραπεζικές Εργασίες. Θα ακολουθήσει η επεξεργασία του Δικαίου των Ενεργητικών Τραπεζικών Εργασιών και των Τραπεζικών Υπηρεσιών.

Μόνο περιστασιακά και όπου υπάρχει ειδικός λόγος γίνεται αναφορά σε διατάξεις του δημοσίου/εποπτικού τραπεζικού δικαίου.

Ίσως φανεί περίεργο, τρεις αστικολόγοι να γράφουν τραπεζικό δίκαιο (ιδιωτικό), το οποίο θεωρείται ότι αποτελεί κλάδο του εμπορικού δικαίου. Δύο λόγοι: Το εμπορικό δίκαιο, άρα και το ιδιωτικό τραπεζικό, είναι «παιδιά» του αστικού δικαίου· άλλωστε σε άλλες χώρες, οι ίδιοι άνθρωποι διδάσκουν και το αστικό και τα παρακλάδια του. Η ερμηνευτική επεξεργασία των διατάξεων του ιδιωτικού τραπεζικού δικαίου απαιτεί εποπτεία του αστικού δικαίου, αφού είναι αναγκαία η διαρκής αναγωγή στις ρυθμίσεις του και στις αρχές που το διήκουν. Εξ άλλου, ο αρχαιότερος των συγγραφέων εγκαινίασε στην Νομική Σχολή Αθηνών το πρώτο μεταπτυχιακό πρόγραμμα ιδιωτικού τραπεζικού δικαίου, με συνεργάτες και συνεχιστές νεότερους συναδέλφους, μεταξύ των οποίων οι άλλοι δύο συγγραφείς του παρόντος. Επιπλέον, και οι τρεις συγγραφείς είχαν την ευκαιρία να ασχοληθούν επί σειράν ετών με την πρακτική του τραπεζικού δικαίου και να συμμετάσχουν στην επιστημονική του επεξεργασία με συμβολές σε νομικά περιοδικά. Ως εκ τούτου, ας μη θεωρηθούν καταπατητές αλλοτρίων οικοπέδων.

Ο παρών τόμος αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των τριών συγγραφέων· κάθε τμήμα του έργου υπήρξε αντικείμενο συζητήσεων και το κείμενο εκφράζει απόψεις και των τριών. Κατεβλήθη προσπάθεια να υπάρξει ενιαία αντιμετώπιση των θεμάτων, αλλά και ενότητα ύφους. Συνεπώς τυχόν λάθη ή παραλείψεις πρέπει να καταλογισθούν και στους τρεις. Ειδικότερη αναφορά στην ουσιαστική και μεθοδολογική δομή του έργου γίνεται στις σελίδες 37-38.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στην υποψήφια διδάκτορα, δικηγόρο Παρασκευή Γεωργάκη για τη σημαντική συμβολή της στην συγκέντρωση και επεξεργασία του θεωρητικού και νομολογιακού υλικού.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ευχαριστούμε επίσης τον εκδοτικό οίκο Π. Ν. Σάκκουλα και τους συνεργάτες του για την άρτια έκδοση, ιδίως την διδάκτορα Νομικής Κέλλυ Νεζερίτη για την συνδρομή της κατά τον τελικό έλεγχο του κειμένου.

Αθήνα, Οκτώβριος 2018

Γ. Δ. Καλλιμόπουλος
Ομ. Καθηγητής
Νομικής Σχολής Αθηνών

Κ. Γ. Καραγιάννης
Επ. Καθηγητής
Νομικής Σχολής Αθηνών

Ζ. Ν. Τσολακίδης
Επ. Καθηγητής
Νομικής Σχολής Αθηνών

μαντη, αλλά θα εξαρτάται προεχόντως από την ερμηνεία εκάστου κανόνα. Επ' αυτού παραπέμπουμε σε όσα έχουμε ανωτέρω εκθέσει⁸⁶.

B. ΓΕΝΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ ΠΕΛΑΤΗ;

Από την ειδική σχέση-πλαίσιο μεταξύ τράπεζας και πελάτη, όπως η σύμβαση 116 διαχειρίσεως χαρτοφυλακίου, διακρίνεται η υπολαμβανόμενη από αρκετούς γενική σχέση, η οποία θεωρείται ότι υπάρχει και λειτουργεί ανεξάρτητα από την ύπαρξη κάποιας ειδικής έννομης σχέσεως. Η ύπαρξη αυτής της γενικής έννομης σχέσεως δεν γίνεται δεκτή από την μάλλον κρατούσα και στην χώρα μας γνώμη⁸⁷.

Είναι γεγονός ότι το πρόσωπο, είτε επιχειρηματίας είτε ιδιώτης, συνήθως 117 πραγματοποιεί το σύνολο ή το μέγιστο μέρος των τραπεζικών του συναλλαγών μέσω μιας συγκεκριμένης τράπεζας και τις περισσότερες φορές μέσω ενός συγκεκριμένου καταστήματος της τράπεζας αυτής. Θεωρεί την τράπεζα αυτή σαν «την τράπεζά του» και αυτή τον θεωρεί σαν «πελάτη της». Αυτό ισχύει τόσο για τον μικροκαταθέτη ταμειυτηρίου όσο και για τον μεγαλοεπιχειρηματία. Αυτή η συνεχής ροή ομοειδών ή ετεροειδών συναλλαγών δημιουργεί μία στενότερη επαφή μεταξύ τράπεζας και πελάτη, ακόμη και στην περίπτωση που ο πελάτης είναι νομικό πρόσωπο. Διότι και αυτό, όπως άλλωστε και η τράπεζα, από φυσικά πρόσωπα διοικείται και εκπροσωπείται και μεταξύ των φυσικών αυτών προσώπων δημιουργούνται σχέσεις συνεργασίας και, το κυριότερο, εμπιστοσύνης.

Στις περιπτώσεις αυτές υπάρχει το πραγματικό δεδομένο που περιγράψαμε. 118 Το ερώτημα που τίθεται είναι αν από τις πραγματικές αυτές καταστάσεις μπορεί να συναχθεί ότι υπάρχει και μια γενικότερη έννομη σχέση που συνδέει τράπεζα

86. Βλ. ανωτ. αρ. 69 επ.

87. Επιφυλακτικοί τόσο ως προς την θεμελίωση όσο και ως προς την σκοπιμότητα οι Γεωργακόπουλος, ΤραπΔ, σ. 590-591· Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά, σ. 467-468· Ψυχομάνης, ΤραπΔ Ι, σ. 39 επ. Μάλλον υπέρ της υπάρξεως «γενικής τραπεζικής συμβάσεως» η Πελλένη, ΧρηΔικ 2009, 226 επ. Από την γερμανική θεωρία, στην οποία αναπτύχθηκε κατ'εξοχήν η σχετική προβληματική, βλ. ενδεικτικώς υπέρ της αποδοχής της γενικής τραπεζικής συμβάσεως *Hopt in Schimanski/Bunte/Lwowski*, Bankrechts-Handbuch, § 1 Rn. 1 ff. *Schwintowski/Schäfer*, Bankrecht, § 1 Rn. 133· *Claussen*, Bank- und Börsenrecht, § 1 Rn. 193 ff· *Staudinger/Martinek*, BGB13 (2006), § 675 Rdn. B 31· αντίθετοι, μεταξύ άλλων, BGH 24.09.2002 - XI ZR 345/01· *Canaris*, Bankvertragsrecht, I, Rdn. 2 ff· MünchKomm/*Westermann*³, Vor § 607 Rdn. 15 ff· *Palandt/Sprau*⁷¹, BGB, § 675 Rdn. 9· MünchKomm/*Berger*⁵, Vor § 488 Rdn. 69· *Heymann/Horn*, HGB Komm², Anh § 327 Rdn. 6.

και πελάτη, από την οποία, και ανεξάρτητα από τις ειδικότερες έννομες σχέσεις που τους συνδέουν, απορρέουν ειδικές έννομες συνέπειες.

119 Πριν πάρουμε θέση στο ζήτημα, είναι σκόπιμο να εξετάσουμε συνοπτικώς τον τρόπο γενέσεως της γενικής αυτής σχέσεως και το είδος των εννόμων συνεπειών, οι οποίες πηγάζουν από αυτήν. Κατά τους υποστηρικτές της θεωρίας αυτής, η σχέση αυτή ιδρύεται με την σύναψη μίας «γενικής τραπεζικής συμβάσεως» (*allgemeiner Bankvertrag*), η οποία καταρτίζεται σιωπηρώς· δεν επικρατεί όμως ομοφωνία ως προς το εάν η σύμβαση αυτή συνάπτεται αυτοτελώς· έχει υποστηριχθεί ότι αυτή καταρτίζεται είτε με τις προπαρασκευαστικές ενέργειες για την σύναψη ορισμένης συμβάσεως, είτε με την υπογραφή των ΓΟΣ της τράπεζας εκ μέρους του πελάτη, είτε με την κατάρτιση συγκεκριμένης συμβάσεως, κατά κανόνα του ανοίγματος λογαριασμού. Παρά την αμφισβήτηση αυτή, υπάρχει πάντως συναίνεση ως προς το ότι από αυτήν δεν παράγονται πρωτογενείς υποχρεώσεις προς κύρια παροχή εκ μέρους της τράπεζας. Δεν αναγνωρίζεται καν υποχρέωση της τράπεζας να συμπράξει στην κατάρτιση μελλοντικών, επί μέρους, συμβάσεων με τον πελάτη⁸⁸.

120 Αντικείμενο της «γενικής σχέσεως» θεωρείται, έτσι, ότι αποτελούν αποκλειστικά υποχρεώσεις πίστωσης και προστασίας, κυριότατα εις βάρος της τράπεζας. Έτσι λ.χ. η τράπεζα δεν πρέπει να κηρύξει το δάνειο ληξιπρόθεσμο και απαιτητό, αν ο παλαιός και «καλός» πελάτης καθυστέρησε για λίγες μέρες την καταβολή των τόκων μιας εξαμηνίας. Αλλά θα ήταν παράλογο να προσδοκά ο άφογος και από μακρού πελάτης ότι η τράπεζα δεν θα χορηγήσει δάνειο στον ανταγωνιστή του ή δεν θα μετάσχει στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας του. Και αν ακόμη υπήρχε ειδική τέτοια συμφωνία μεταξύ τράπεζας και πελάτη, η συμφωνία αυτή θα ήταν ανίσχυρη ως περιοριστική του ελεύθερου ανταγωνισμού. Και από την άλλη πλευρά, η τράπεζα δεν μπορεί να προσδοκά ότι ο πελάτης τον οποίο από μακρού εξυπηρετεί ικανοποιητικά δεν θα απευθυνθεί στην ανταγωνίστριά της για την χρηματοδότηση των εργασιών του ή την διαχείριση των διαθεσίμων του. Αμφισβητούμενη, επίσης, ως προς το ακριβές περιεχόμενό της είναι η θεμελιούμενη κατά την άποψη αυτή στην γενική τραπεζική σύμβαση υποχρέωση της τράπεζας να μην προβαίνει σε διαφορετική μεταχείριση των πελατών της, αναλόγως ασφαλώς και του χρόνου, του μεγέθους και της ομαλής πορείας των συναλλακτικών με αυτούς σχέσεών της (βλ. σχετικώς κατωτ. αρ. 135 επ.).

121 Η συναγωγή μιας γενικής εννόμου σχέσεως μεταξύ τράπεζας και πελάτη δεν

88. Πρβλ. λ.χ. BGH 24.09.2002 - XI ZR 345/01· *Canaris*, Bankvertragsrecht, I Rn. 6 ff· *Hopt in Schimanski/Bunte/Lwowski*, Bankrechts-Handbuch, § 1 Rn. 27 ff.

είναι δυνατόν να θεμελιωθεί στην ρητή βούληση των μερών, αφού σε κανένα χρονικό σημείο δεν καταρτίζεται σύμβαση με αντικείμενο την τηρητέα εν γένει στο μέλλον συμπεριφορά μεταξύ τράπεζας και πελάτη⁸⁹. Η προσφυγή σε μίαν υποθετική σιωπηρή βούληση, αν δεν είναι αυθαίρετη, ιδίως μάλιστα όταν εκλαμβάνεται ως περιλαμβανόμενη σε άλλη, ρητή συμφωνία, με άλλο περιεχόμενο, υποπίπτει στο λογικό σφάλμα της λήψεως του ζητουμένου. Άλλωστε, ο «αυτόνομος» χαρακτήρας των υποχρεώσεων πρόνοιας δεν σώζεται δια της αναγωγής τους σε μία υποτιθέμενη σιωπηρώς συναπτόμενη σύμβαση, αφού στην περίπτωση αυτή θα ετίθετο το ζήτημα αν κάποιο από τα μέρη –ιδίως η τράπεζα– δικαιούται να λύσει την εν λόγω «γενική τραπεζική σύμβαση», λ.χ. δια καταγγελίας, και να αποδεσμευθεί έτσι από τις «εκουσίως» αναληφθείσες υποχρεώσεις της.

Αν όμως η έννομη σχέση δεν θεμελιωθεί στην βούληση των μερών αλλά απ' ευθείας στον νόμο, οι μόνες διατάξεις που μπορούν να θεωρηθούν ως εφαρμοστέες είναι οι γενικές ρήτρες, και ιδίως το άρθρο 288 ΑΚ. Πράγματι, κατά την ερμηνεία της διατάξεως αυτής, γίνεται δεκτό⁹⁰ ότι μπορεί να θεμελιωθεί σε αυτήν και η γένεση ενοχών. Αμφίβολο όμως είναι αν είναι δυνατή και η γένεση ολόκληρων έννομων σχέσεων, πλεγμάτων δηλαδή δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Στο εξεταζόμενο βέβαια θέμα είπαμε ότι πρωτίστως πρόκειται για υποχρεώσεις που γεννώνται εις βάρος της τράπεζας. Έτσι θα μπορούσε να λεχθεί ότι οι γενικές υποχρεώσεις πίστωσης και προστασίας της τράπεζας έναντι του πελάτη πηγάζουν από την ΑΚ 288 και με την συλλογιστική αυτή να γίνει δεκτή η άποψη περί υπάρξεως γενικής, αλλά ετεροβαρούς ως προς την τράπεζα, εννόμου σχέσεως μεταξύ των δύο.

Στο ίδιο όμως πρακτικό πόρισμα μπορεί κανείς να οδηγηθεί και όταν αρνηθεί την ύπαρξη αυτής της γενικής εννόμου σχέσεως, εν πολλοίς φαντάσματος. Αρκεί να εφαρμόσει προσηκόντως τις γενικές ρήτρες του ΑΚ, και ιδίως τα άρθρα 197, 281 και 288, κατά την εκτίμηση των αμοιβαίων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στην εξέλιξη των επιμέρους εννόμων σχέσεων μεταξύ τράπεζας και πελάτη. Εκεί μπορεί αβίαστα να εκτιμηθεί η μακροχρόνια και αδιατάρακτη συνεργασία, η στά-

89. Τέτοια σύμβαση δεν είναι ούτε η συνυπογραφή των ΓΟΣ της τράπεζας, αφού σε αυτούς δεν περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις πρόνοιας της τράπεζας, που θεωρείται ότι συνιστούν το βασικό περιεχόμενο της «γενικής τραπεζικής σχέσεως». Γεγονός παραμένει πάντως ότι οι τράπεζες επιδιώκουν συχνά να ρυθμίσουν με γενικότητα τις σχέσεις τους με τους πελάτες τους με ΓΟΣ, του οποίους ζητούν να υπογράψουν αυτοί, ακόμη και επί μεμονωμένων συναλλαγών με το εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα.

90. Βλ. ενδεικτικά Σταθόπουλο, ΓενΕνοχΔ, § 5, αρ. 24-25, 59 επ.· Απ. Γεωργιάδη, ΓενΕνοχΔ, § 14 αρ. 24 επ.· Σπυριδάκη, ΓενΕνοχΔ, σ. 129.

ση της τράπεζας έναντι των άλλων πελατών της υπό συγκρίσιμες συνθήκες και εν γένει όλες οι κρίσιμες περιστάσεις. Η πρόκριση μιας τέτοιας ad hoc αντιμετώπισης είναι πιο ευέλικτη και οδηγεί σε λύσεις περισσότερο προσαρμοσμένες στις ιδιοτυπίες κάθε ατομικής περιπτώσεως. Αντιθέτως, η προσφυγή στην κατασκευή μιας a priori γενικής εννόμου σχέσεως με εκ των προτέρων προσδιορισμένο περιεχόμενο κινδυνεύει να οδηγήσει σε προκρούστειες λύσεις. Αν πάλι το περιεχόμενο της σχέσεως αυτής διαμορφώνεται κατά περίπτωση εν όψει των εκάστοτε υφιστάμενων ιδιομορφιών, τότε δεν πρόκειται παρά για ουσιαστική άρνηση της υπάρξεως μιας εκ των προτέρων υφιστάμενης και σαφώς κατά το περίγραμμα και το περιεχόμενο προσδιορισμένης εννόμου σχέσεως.

- 124** Συμπερασματικά μπορεί να λεχθεί ότι η όλη προβληματική δεν έχει ιδιαίτερη πρακτική σημασία. Φρονούμε όμως ότι, αντί του νεφελώδους μορφώματος της ενιαίας εννόμου σχέσεως, είναι ασφαλέστερο, οι υποχρεώσεις πίστεως και προστασίας της τράπεζας να θεμελιώνονται στην επιμέρους έννομη σχέση που την συνδέει με τον πελάτη της και σε όλες τις συμπαρομαρτούσες περιστάσεις, όπως η μακροχρόνια συνεργασία μεταξύ των μερών και η ομαλότητα της ανελίξεώς της. Οι διατάξεις των ΑΚ 288, ΑΚ 197-198 και ΑΚ 914 σε συνδυασμό με τις πολυάριθμες ειδικές διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας, οι οποίες είναι εφαρμοστέες όταν στον σκοπό αυτών εντάσσεται η προστασία και ιδιωτικών δικαιωμάτων, μπορούν να προσφέρουν το αναγκαίο έρεισμα για την αντιμετώπιση κάθε περιπτώσεως.

Γ. ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ

1. Υποχρεώσεις πρόνοιας της τράπεζας έναντι του πελάτη

- 125** Όπως μόλις σημειώθηκε, η καλή πίστη μπορεί να παράσχει έρεισμα για την θεμελίωση υποχρεώσεων πρόνοιας και προστασίας της τράπεζας έναντι του πελάτη της. Η σχέση που συνδέει την τράπεζα με τον πελάτη είναι σχέση ιδιαίτερης εμπιστοσύνης που διέπεται σε αυξημένο βαθμό, σε σχέση με τις κοινές διαρκείς συμβάσεις, από τις επιταγές της καλής πίστεως⁹¹. Από την σχέση αυτή απορρέουν υποχρεώσεις της τράπεζας για την μέριμνα των συμφερόντων του αντισυμβαλλομένου της και για την αποτροπή δυσανάλογα επαχθών συνεπειών στο πρόσωπο και την περιουσία του.
- 126** Η νομολογία συνάγει τις ανωτέρω υποχρεώσεις πρόνοιας αφενός μεν από την αυξημένη δυνατότητα επεμβάσεως της τράπεζας στην περιουσιακή σφαίρα του

91. Βλ. ενδεικτικά Βελέντζα, ΤραπΔ, σ. 80 επ.· Ρόκα/Γκόρτσο/Μικρούλεα/Λιβαδά, σ. 465-466· Ψυχομάνη, ΤραπΔ Ι, σ. 34 επ.· Γεωργακόπουλο, ΤραπΔ, σ. 591, 616.

πελάτη⁹², αφετέρου δε από τη γενικότερη θέση των τραπεζών στο οικονομικό σύστημα⁹³. Στην τελευταία αυτή κρίση, περί της σημασίας των πιστωτικών ιδρυμάτων για την λειτουργία της εθνικής οικονομίας, θεμελιώνει ενίοτε η νομολογία και αδικοπρακτική ευθύνη τους έναντι τρίτων, μη συμβαλλόμενων με αυτά, προσώπων⁹⁴.

Είναι, πάντως, αξιοσημείωτο ότι στις πλείστες περιπτώσεις η νομολογία αξιοποιεί τις ανωτέρω σκέψεις για να θεμελιώσει αδικοπρακτική ευθύνη των Τραπεζών στο πλαίσιο της γνωστής στην ελληνική έννομη τάξη θεωρίας της «διεύρυνσης» του εκ του άρθρου 914 ΑΚ παρανόμου, λόγω παραβίασης των επιταγών της καλής πίστεως⁹⁵. Εν τούτοις, η Τράπεζα συνδέεται με τον πελάτη της πάντοτε με σύμβαση, η δε σχέση εμπιστοσύνης και οι εξ αυτής απορρέουσες υποχρεώσεις προστασίας αναπτύσσονται στο πλαίσιο της εν λόγω συμβατικής σχέσεως. Συνηθέστατα, η ζημιόγonos ενέργεια λαμβάνει χώρα κατά την εκπλήρωση ή εξ αφορμής της εκπληρώσεως των εκατέρωθεν υποχρεώσεων των μερών. Σε αυτές τις περιπτώσεις η συγκεκριμενοποίηση της καλής πίστεως πρέπει να βασισθεί στην

92. Πρβλ. ΑΠ 1352/2011 ΧρΙΔ 2012, 663: «Οι τράπεζες, ως χρηματοδοτικοί οργανισμοί που ασκούν αποφασιστική επίδραση στην ανάπτυξη και στη λειτουργία των χρηματοδοτούμενων από αυτές επιχειρήσεων, έχουν αυξημένη ευθύνη κατά την άσκηση του χρηματοδοτικού τους έργου και οφείλουν να μεριμνούν για τα συμφέροντα των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούν, αφού από τη φύση της η πιστωτική σχέση, ως διαρκής έννομη σχέση ιδιαίτερης εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλομένων, επιβάλλει την υποχρέωση πίστης και προστασίας από την πλευρά των τραπεζών των συμφερόντων των πελατών τους, ώστε να αποφεύγονται υπέρμετρα επαχθείς γι' αυτούς συνέπειες». Αντιστοίχως και ΕφΑΘ 1403/2015 ΝΟΜΟΣ· Εφλαμ 27/2013 ΝΟΜΟΣ· ΕφΑΘ 3891/2002 ΔΕΕ 2002, 718.

93. Πρβλ. ΑΠ 1717/2012 ΧρΙΔ 2013, 418: «Ακόμη οι τράπεζες εν γένει, αφού η δραστηριότητα τους αντανakλά ευθέως στην εθνική οικονομία, έχουν απέναντι στους πελάτες τους υποχρέωση να προστατεύουν τα περιουσιακά αγαθά τους όπως απαιτεί η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη σύμφωνα με το άρθρο 288 Α.Κ.». Αντιστοίχως και ΕφΘεσ 76/2009 Αρμ 2009, 868· ΠΠρΑλεξ 78/2012 ΕφΑΔ 2013, 47· ΠΠρΑΘ 437/2012 ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑΘ 2087/2004 ΕΕμπΔ 2005, 777.

94. Βλ. ΑΠ 1768/2009 ΕφΑΔ 2014, 725, που έκρινε ότι με την χορήγηση από τράπεζα μπλοκ επιταγών στον πελάτη της δημιουργείται πηγή κινδύνου για τα έννομα συμφέροντα των κομιστών των επιταγών, και επ' αυτής Καραγιάννη, σε ΤιμΤ Δωρή Ι, σ. 303 επ., Σταθόπουλο, σε ΤιμΤ Μανωλεδάκη, σ. 825 επ. Για την ευθύνη της τράπεζας έναντι του υπερθεματιστή από την επίσπευση άκυρου αναγκαστικού πλειστηριασμού βλ. ΑΠ 1084/2013 ΧρΙΔ 2014, 117· 1083/2009 ΝΟΜΟΣ· 1401/2005 ΕΛΛΔνη 2006, 132.

95. Βλ. σχετικώς Σταθόπουλο, ΓενΕνοχΔ, § 15 αρ. 39 επ.· Απ. Γεωργιάδη, ΓενΕνοχΔ, § 60 αρ. 22 επ.· Κορνηλάκη, ΕιδΕνοχΔ Ι, § 84 αρ. 11 επ., 14 επ.· Καράκωστα, Αδικοπραξίες, σ. 98 επ., 109 επ.

ίδια την σύμβαση, τον σκοπό της και την λειτουργία της, ώστε να μην τίθεται εκποδών η ιδιωτική αυτονομία διά της απευθείας προσφυγής στην αδικοπρακτική ευθύνη, όπου η συγκεκριμενοποίηση της προϋποθέσεως του «παρανόμου» μέσω της καλής πίστωσης δεν μπορεί να έχει έρεισμα σε συγκεκριμένο συμβατικό δεσμό, όταν επιχειρείται θεμελίωση συρρέουσας αδικοπρακτικής ευθύνης⁹⁶. Θα ήταν, επιπλέον, δογματικά συνεπέστερο και πρακτικά σκοπιμότερο οι υποχρεώσεις πρόνοιας της τράπεζας να αναγνωρίζονται ως παρεπόμενες, απορρέουσες από την καλή πίστη, *συμβατικές υποχρεώσεις* και η παραβίασή τους να συνεπάγεται *πλημμελή εκπλήρωση* της συναφθείσας συμβάσεως⁹⁷. Όταν, άλλωστε, διαγιγνώσκεται σχέση εγγύτητας, που θεμελιώνει συναλλακτικές υποχρεώσεις πρόνοιας και ασφάλειας, στο πλαίσιο συμβατικής σχέσεως, έχει λογικό προβάδισμα η θεμελίωση ενδοσυμβατικής ευθύνης από την αναγωγή στην προσπάθεια διάγνωσης υποχρεώσεων πρόνοιας που θα ιδρύουν ευθύνη εξ αδικοπραξίας.

- 128** Στο σημείο τούτο πρέπει να τονισθεί το εξής. Η αναγνώριση υποχρεώσεων πρόνοιας και προστασίας της τράπεζας για τον πελάτη έχει ως αφετηρία τη διάγνωση ότι η καλή πίστη επιβάλλει κάθε συμβαλλόμενος να λαμβάνει υπ' όψιν, κατά την εξέλιξη της συμβατικής σχέσεως, τα εύλογα συμφέροντα του αντισυμβαλλομένου του, *παράλληλα με την εξυπηρέτηση των δικών του συμφερόντων*. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι η τράπεζα οφείλει να προστατεύει τον πελάτη ακόμη και επί ζημιά των δικών της συμφερόντων, ούτε ότι οφείλει να προτάσσει τα συμφέροντα του πελάτη έναντι των δικών της. Ο περιορισμός της οικονομικής και της επιχειρηματικής ελευθερίας των τραπεζών, δια της διαγνώσεως υποχρεώσεων πρόνοιας, πρέπει να γίνεται δεκτός με φειδώ⁹⁸. Οι τράπεζες διαχειρίζονται αλλότρια περιουσιακά στοιχεία (των μετόχων, των ομολογιούχων και των καταθετών τους), τα οποία οφείλουν να προστατεύουν. Επομένως, δεν δύνανται κατ' αρχήν να προκρίνουν την επαγωγή ζημίας σε αυτές για να αποτρέψουν ζημιά των πελατών τους. Περαιτέρω, δεν πρέπει να παροράται ότι η τράπεζα αναλαμβάνει συγκεκριμένες υποχρεώσεις έναντι των πελατών της, χωρίς να συμφωνείται ότι θα αναλαμβάνει και μέρος του –επιχειρηματικού και εν γένει οικονομικού– κινδύ-

96. Βλ. κατωτ. αρ. 576 επ.

97. Συρροή ενδοσυμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης δέχθηκε η ΑΠ 347/2010 ΕΕμπΔ 2010, 947, όταν από ππαισίμα των υπαλλήλων της τράπεζας δεν πιστώθηκε ο λογαριασμός του πελάτη με τους αναλογούντες τόκους, με αποτέλεσμα επιταγή που εξέδωσε ο πελάτης να σφραγισθεί ως ακάλυπτη, να διαβιασθεί η σχετική πληροφορία στο σύστημα Τειρεσίας και να υποβληθεί σχετική αναφορά στον Εισαγγελέα.

98. Βλ. σχετικώς και Γεωργιάδη, σε Αναμνηστικό Τ Λ. Γεωργακόπουλου Ι, σ. 94.

νου από την δράση τους. Η έμμεση μετάθεση του εν λόγω κινδύνου δια της ευρείας θεμελιώσεως υποχρεώσεων πρόνοιας έναντι του πελάτη όχι μόνον αλλοιώνει τη μεταξύ τους συμβατική σχέση, αλλά ενδέχεται να επιφέρει και τη μομφή της άνισης μεταχειρίσεως μεταξύ των πελατών, στον βαθμό που αλλοιώνονται ή αδρανούν οι αξιώσεις της τράπεζας έναντι ορισμένων μόνον εξ αυτών, με βάση το τυχαίο κριτήριο της οικονομικής δυσχέρειάς τους, ενώ δεν αποκλείεται να οδηγήσει και σε ευθύνη της τράπεζας έναντι τρίτων λόγω προκλήσεως φαινομένου ευρωστίας του πελάτη της ή και λόγω παρελκύσεως της τελικώς αναπόφευκτης πτωχεύσεώς του.

Με έρεισμα την καλή πίστη έχουν διαμορφωθεί βαθμιαία από θεωρία και νομολογία επί μέρους υποχρεώσεις, πολλές από τις οποίες έχουν γίνει ευρέως αποδεκτές και έχουν περαιτέρω εξειδικευθεί, ώστε να αποσπασθούν από την γενική υποχρέωση πρόνοιας και να αναγνωρίζονται ως αυτοτελείς υποχρεώσεις. Χαρακτηριστικότερες εξ αυτών είναι οι υποχρεώσεις εχεμύθειας και τήρησης του απορρήτου και οι υποχρεώσεις ενημερώσεως, πληροφόρησεως και καθοδηγήσεως, οι οποίες εξετάζονται στη συνέχεια⁹⁹. Από τις λοιπές επί μέρους υποχρεώσεις προστασίας, που θεωρείται ότι εντάσσονται στην υποχρέωση πρόνοιας, σταχυολογούνται ενδεικτικώς οι ακόλουθες:

– η τράπεζα καταγγέλλει την παρασχεθείσα πίστωση και προκαλεί στον πιστούχο βλάβη δυσανάλογα επαχθή σε σχέση με την προσδοκώμενη εξυπηρέτηση των δικών της συμφερόντων ή όταν του έχει προκαλέσει εμπιστοσύνη ως προς την συνέχιση της χρηματοδοτήσεως ή ως προς την ρύθμιση της οφειλής του¹⁰⁰.

99. Βλ. κατωτ. αρ. 146 επ. και αρ. 193 επ. αντιστοίχως.

100. ΑΠ 1352/2011 ΧρΙΔ 2012, 663: «Έτσι σε περίπτωση δυσχέρειας του πιστούχου της Τράπεζας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του από την πιστωτική σύμβαση λόγω πρόσκαιρης οικονομικής αδυναμίας του, που όμως υπερβαίνει τα όρια της αντοχής του, η καλόπιστη από την πλευρά της Τράπεζας συμπεριφορά επιβάλλει σ' αυτή την υποχρέωση να ανεχθεί μια εύλογη καθυστέρηση στην εκπλήρωση της παροχής του οφειλέτη, ιδίως όταν η επιδίωξη της άμεσης εκπλήρωσης της παροχής του πρόκειται να οδηγήσει σε πλήρη οικονομική καταστροφή του, χωρίς ουσιαστικό κέρδος για την ίδια. Κατά την έννοια αυτή η Τράπεζα θα πρέπει, σε περίπτωση πρόσκαιρης οικονομικής αδυναμίας του πελάτη της, να αποφύγει την εσπευσμένη καταγγελία της μεταξύ τους πιστωτικής σύμβασης και το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού τους, προπάντων όταν οι απαιτήσεις της είναι ασφαλισμένες με εμπράγματα ή προσωπικές ασφάλειες, ο δε πελάτης της βρίσκεται σε άμεση οικονομική εξάρτηση απ' αυτή και δεν οφείλει σε τρίτους, αφού τότε οι παραπάνω ενέργειές της προσλαμβάνουν καταχρηστικό χαρακτήρα». Πρβλ. εκτενώς Απ. Γεωργιάδη, ό.π., σ. 91 επ.

Για να θεμελιωθεί πάντως υποχρέωση ανοχής της Τράπεζας πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν όλες οι ιδιαίτερες περιστάσεις, όπως ιδίως η ένταση και η διάρκεια της σχέσεως εμπιστοσύνης που συνδέει τον οφειλέτη με την τράπεζα, το ύψος της επαπειλούμενης ζημίας του οφειλέτη από την διακοπή της χρηματοδότησεως, το μέγεθος της επιβαρύνσεως της τράπεζας από την συνέχιση της παροχής πιστώσεως, η συμβολή της τράπεζας στην επίταση της οικονομικής δυσχέρειας του οφειλέτη, η ύπαρξη επαρκών ασφαλειών κ.ο.κ. Εν όψει τούτων, είναι προφανές ότι δεν μπορεί να θεμελιωθεί γενική υποχρέωση πρόνοιας για την διάσωση του οφειλέτη που ευρίσκεται σε κρίση, αλλά συνεκτιμήσεως των ευλόγων συμπερο- ντων του, κατά την επιδίωξη των δικαιωμάτων της Τράπεζας.

- 131** – η τράπεζα, ενώ έχει συμφωνήσει την αναδιάρθρωση του δανεισμού του πελάτη της, αρνείται την χορήγηση εγγυητικών επιστολών, ενώ γνωρίζει ότι η παράλειψή της θα είχε ως συνέπεια την παύση της επιχειρηματικής του δραστηριότητας και την εκτόπισή του από την σχετική αγορά¹⁰¹.
- 132** – οι προστηθέντες υπάλληλοι της τράπεζας ελέγχουν πλημμελώς προσκομιζόμενες προς είσπραξη επιταγές με πλαστή υπογραφή, με αποτέλεσμα την βλάβη του εκδότη των επιταγών-πελάτη της¹⁰².
- 133** – η τράπεζα επισπεύδει αναγκαστική εκτέλεση κατά τρόπο άκαιρο ή καταχρηστικό ή δυσανάλογα επαχθή σε σχέση με το προσδοκώμενο από την εκτέλεση όφελος¹⁰³.
- 134** Αντιθέτως, κατά κανόνα δεν γίνεται δεκτή υποχρέωση της τράπεζας προς χορήγηση πιστώσεως σε ενδιαφερόμενο, ακόμη και με επίκληση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως (λόγω της χορηγήσεως πιστώσεως σε άλλα πρόσωπα, τελούντα υπό όμοιες συνθήκες). Κρίνεται, συναφώς, ότι η θεμελίωση υποχρεώσεως προς χρηματοδότηση θα οδηγούσε εμμέσως σε σύναψη αναγκαστικής συμβάσεως, ενώ η γενικευμένη εφαρμογή της ίσης μεταχειρίσεως θα αντέκειτο στην οικονομική ελευθερία των πιστωτικών ιδρυμάτων, κατά την άσκηση της επιχειρηματικής τους πολιτικής¹⁰⁴.

101. ΑΠ 1942/2013 ΝοΒ 2014, 871· 1346/2000 ΕλλΔνη 2002, 383.

102. ΑΠ 1717/2012 ΕΕμπΔ 2013, 679· 535/2012 ΝοΒ 2012, 1969.

103. ΑΠ 1083/2009 ΝΟΜΟΣ· 1045/2000 ΝοΒ 2001, 1453.

104. Βλ. ΑΠ 925/1991 ΝοΒ 1992, 551 (που ανήρесе την ΕφΑθ 5025/1990 ΝοΒ 1991, 79), ως προς το ότι δεν πληροί το πραγματικό του άρθρου 919 ΑΚ άρνηση της τράπεζας να χορηγήσει διευκολύνσεις σε οφειλέτη της κατά τη διάρκεια ναυτιλιακής κρίσης, παρ' ότι είχε χορηγήσει διευκολύνσεις σε άλλους οφειλέτες της ίδιας κατηγορίας. Βλ. τα εκατέρωθεν

2. Η υποχρέωση ίσης μεταχειρίσεως της πελατείας

Αποτελεί πλέον κοινή παραδοχή ότι η συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας επιδρά και στις έννομες σχέσεις του ιδιωτικού δικαίου. Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.1 εδ. γ Συντ., τα θεμελιώδη δικαιώματα «ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν». Είτε δεχθεί κανείς ότι η διάταξη αυτή καθιερώνει την άμεση ισχύ των συνταγματικών διατάξεων είτε ότι επιβεβαιώνει την έμμεση τριτενέργειά τους στις ιδιωτικές έννομες σχέσεις¹⁰⁵, είναι σαφές ότι η ερμηνεία των διατάξεων του ιδιωτικού δικαίου ανάγεται και στις συνταγματικές αξιολογήσεις. Εξ άλλου, είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, στο περιουσιακό τουλάχιστον δίκαιο, απορρέει, υπό την ανωτέρω προϋπόθεση της προσιδιάζουσας σε σχέση εξουσίας ιδιαιτερότητας του συμβατικού δεσμού, ευθέως από το άρθρο 288 ΑΚ, το οποίο επιβάλλει την καλόπιστη εκπλήρωση της ενοχής και κατά την κρατούσα και ορθή γνώμη, καταλαμβάνει όχι μόνο τον οφειλέτη αλλά και τον δανειστή¹⁰⁶. Πώς μεταφέρεται όμως η αρχή της ισότητας, της ίσης μεταχειρίσεως, στο δίκαιο των τραπεζικών συναλλαγών;

Το ζήτημα της ίσης μεταχειρίσεως των πελατών της τράπεζας μπορεί να ανακύψει υπό δύο ειδικότερες εκδοχές. Εν πρώτοις, μπορεί να ερωτηθεί εάν η άρνηση της τράπεζας να συνάψει σύμβαση, την οποία κατ' αρχήν προσφέρει προς το κοινό και έχει συνάψει με άλλους πελάτες, υπό όμοιους όρους, παραβιάζει την αρχή της ισότητας. Ερωτάται, λ.χ. εάν η τράπεζα μπορεί να αρνηθεί να συνάψει σύμβαση καταθέσεως με πρόσωπο το οποίο συγκεντρώνει όμοια χαρακτηριστικά με άλλους καταθέτες. Περαιτέρω, ζήτημα ίσης μεταχειρίσεως μπορεί να ανακύψει μεταξύ υφισταμένων πελατών της τράπεζας, όταν λ.χ. η τράπεζα αρνείται να αναδιαρθρώσει τον δανεισμό οφειλέτη της, ενώ το έχει πράξει για άμεσους ανταγωνιστές του.

Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, είναι προφανές ότι δεν θα ενδιαφέρει προεχόντως η υποχρέωση της τράπεζας σε δήλωση βουλήσεως ή, γενικότερα, στην τήρηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς, αλλά μάλλον η θεμελίωση ευθύνης έναντι του (επίδοξου ή υφιστάμενου) πελάτη, με έρεισμα το χαρακτηρισμό της άνισης μεταχειρίσεως ως παράνομης ή ως παραβιάζουσας παρεπόμενη υποχρέωση της ισχύουσας συμβάσεως συμπεριφοράς.

επιχειρήματα στις γνωμοδοτήσεις των Γαζή/Χιωτέλλη, Απ. Γεωργιάδη, Σταθόπουλου, Ν. Ρόκα και Παπανικολάου, ΝοΒ 1992, 467, 485, 498, 503 και 509 αντιστοίχως.

105. Βλ. σχετικώς Παπανικολάου, Σύνταγμα, σ. 31 επ.· Δέλλιο, Digesta 2003, 357 επ.

106. Πρβλ. Σταθόπουλο, σε Μελέτες Ι, 2007, σ. 445 επ.

- 138** Η τράπεζα αναλαμβάνει πολλών ειδών εργασίες· ενεργητικές και παθητικές, παροχής υπηρεσιών, εσωτερικές και διεθνείς. Έχει πελάτες παλαιούς και νέους· πελάτες που είναι συνεπείς κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους και άλλους, περισσότερο ή λιγότερο ασυνεπείς· επιχειρήσεις στο μετοχικό κεφάλαιο των οποίων συμμετέχει η ίδια και επιχειρήσεις ανταγωνιστικές των τελευταίων· μικροκαταθέτες και μεγαλοκαταθέτες. Οι διακρίσεις μπορούν να επεκταθούν και οριζοντίως αλλά και καθέτως ανάλογα με τις υποδιακρίσεις των εργασιών που προαναφέρθηκαν.
- 139** Είναι προφανές ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως προϋποθέτει κάποια ομοιότητα μεταξύ των εργασιών αλλά και των προσώπων στα οποία αφορά. Δεν μπορεί λ.χ. να γίνει λόγος περί ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ καταθετών και οφειλετών της τράπεζας. Η διαφορετικότητα αυτή είναι καταλυτική· για «ίση» μεταχείριση μπορεί να γίνει λόγος μόνο μεταξύ καταστάσεων τόσο «συγγενών» μεταξύ των, ώστε η ίση μεταχείριση να επιβάλλεται από τη φύση του πράγματος, δηλαδή από αυτήν την ίδια την «συγγένεια». Τίθεται όμως εδώ ένα καίριο ερώτημα: η «συγγένεια» αυτή πρέπει να εξικνείται μέχρι ταυτίσεως των συγκρινόμενων περιπτώσεων ή αρκεί να υπάρχει μια ομοιότητα, και στην δεύτερη περίπτωση πόσο μεγάλη πρέπει να είναι αυτή η ομοιότητα;
- 140** Για απόλυτη ταύτιση μεταξύ έστω και ομοιογενών περιπτώσεων δεν μπορεί να γίνει παρά σπανιότατα λόγος. Η βιοτική και συναλλακτική πραγματικότητα είναι τόσο περίπλοκες, ώστε να αποκλείουν σχεδόν ολοκληρωτικά αυτήν την ταυτότητα. Αν όμως κατασκευάζαμε μίαν υποθετική περίπτωση δύο οφειλετών της τράπεζας από συμβάσεις πιστώσεως, του ίδιου ποσού, του ίδιου επιτοκίου, της ίδιας διάρκειας, των ίδιων εξασφαλίσεων, της ίδιας οικονομικής πορείας των πελατών, της ίδιας συνέπειας ή ασυνέπειας περί την εκπλήρωση των υποχρεώσεων έναντι της τράπεζας και των άλλων συναλλασσομένων με αυτούς κλπ, τότε προκύπτει κατάσταση η οποία επιβάλλει την ίση μεταχείριση των πελατών αυτών. Αν και εδώ δεν γινόταν δηλαδή η εφαρμογή της ίσης μεταχειρίσεως, θα καταλήγαμε στην πλήρη άρνηση αυτής της αρχής και στην αποδοχή του ότι, κατά παράφραση του Orwell, όλοι οι πελάτες είναι ίσοι αλλά μερικοί είναι περισσότερο ίσοι από τους άλλους.
- 141** Τα πράγματα όμως περιπλέκονται όταν πρόκειται για ομοιάζουσες καταστάσεις και πρόσωπα. Γενικά μπορεί να λεχθεί ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ομοιότητα τόσο περισσότερο τίθεται ζήτημα εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Αν λ.χ. η μόνη ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο πελατών συνιστάται στο ότι ο ένας είναι άρρενος φύλου και ο άλλος θήλεος, τότε φυσικά επιβάλλεται η εφαρμογή της αρχής. Γενικότερα, εάν η διαφοροποίηση αφορά σε ιδιότητες και χαρα-

κτηριστικά προφανώς άσχετα με την υπό έρευνα συναλλαγή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι δύο συγκρινόμενες καταστάσεις «διαφέρουν»¹⁰⁷. Αν όμως ο ένας πελάτης για πρώτη φορά υπέπεσε σε μια παράβαση των συμβατικών του υποχρεώσεων και ο άλλος σε περισσότερες; Αν η επιβίωση της μίας επιχειρήσεως είναι πιθανή, ενώ της άλλης λίαν αμφίβολη; Αν πρόκειται περί μικροεπιχειρηματία που απασχολεί πέντε υπαλλήλους και μεγάλης επιχειρήσεως που απασχολεί εκατοντάδες; Θα πρέπει εδώ η τράπεζα να λάβει υπ' όψιν και το κοινωνικό κριτήριο και ποιο; Της προστασίας του αδύνατου αντισυμβαλλομένου ή της διατηρήσεως της απασχολήσεως των εκατοντάδων εργαζομένων; Και αν εκ των υστέρων αποδειχθεί ότι παρά την ανοχή της τράπεζας η πιθανώς βιώσιμη επιχείρηση πτωχεύσει και αυτή; Θα ληφθεί υπ' όψιν η υποκειμενική εκ των προτέρων πρόγνωση (της τράπεζας) ή η αντικειμενική εκ των υστέρων (του δικαστή); Είναι η τράπεζα υποχρεωμένη όταν χορηγεί αύξηση πιστώσεως σε έναν πελάτη της, να χορηγήσει ανάλογη αύξηση και στον ανταγωνιστή του τελευταίου, όταν και οι δύο έχουν ζητήσει την αύξηση αυτή;

Η επιλογή της προσήκουσας λύσεως σε κάθε περίπτωση δεν είναι διόλου εύκολη. Φυσικά την τελική απάντηση θα δώσει ο δικαστής. Ποια όμως είναι η ορθή μέθοδος για την εξεύρεση της προσήκουσας λύσης; Εφόσον κινούμεθα στον χώρο του ιδιωτικού δικαίου είναι προφανές ότι το έργο συνίσταται στην εξειδίκευση μιας γενικής ρήτηρας της αρχής της ισότητας κατά το Σύνταγμα ή, όπερ το αυτό κατ' αποτέλεσμα, της αρχής της καλής πίστεως. Επειδή πρόκειται για έννοιες οι οποίες κατά το γενικό τους περίγραμμα προσδιορίζονται από τον νομοθέτη, συντακτικό ή κοινό, η υπαγωγή σε αυτές ενός ιστορικού δεν επαφίεται στην υποκειμενική κρίση του εφαρμοστή. Η κρίση πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη και να μην περιορίζεται σε μια γενική αναφορά στην προς εφαρμογή διάταξη. Θα πρέπει να αναφέρει τα ειδικά χαρακτηριστικά της υπό κρίση περιπτώσεως και να θεμελιώνει πειστικά ότι τα χαρακτηριστικά αυτά προσομοιάζουν σε τέτοιο βαθμό με τα χαρακτηριστικά της περιπτώσεως με την οποία γίνεται σύγκριση από την έποψη της ισότητας. Ιδίως πρέπει να σημειώνεται ότι δεν υπάρχουν ειδοποιόι διαφορές

107. Τούτο δεν αποτελεί πλέον μόνον ερμηνευτικό πόρισμα, αλλά και ρητή νομοθετική επιταγή. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 4443/2016, που ενσωματώνει το άρθρο 3 της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ, «.....η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, και όσον αφορά:.....δ) την πρόσβαση στη διάθεση και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται (συναλλακτικά) στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης της στέγης».

μεταξύ των συγκεκριμένων περιπτώσεων που να δικαιολογούν διαφορετική μεταχείριση. Ακόμη και τότε, όμως, όταν δηλ. οι συγκρινόμενες περιπτώσεις παρουσιάζουν επαρκή ομοιότητα, αν τίθεται ζήτημα προγνώσεως, λ.χ. περί της μελλοντικής βιωσιμότητας μιας επιχειρήσεως, πρέπει να δίδεται ένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας της τράπεζας να διαφοροποιήσει την μεταχείριση πελατών της, εκτός αν η διαφοροποίηση έχει παράνομο ή αντίθετο στα χρηστά ήθη χαρακτήρα ή, όπως προαναφέρθηκε, δεν έχει σχετικό με την συναλλαγή έρεισμα (λ.χ. δωροδοκία, συμπαιγνία με τον ανταγωνιστή, πολιτικές πεποιθήσεις, φιλία ή έχθρα κλπ).

- 143** Σε κάθε περίπτωση, η τήρηση της αρχής της ισότητας δεν είναι αυτοσκοπός, όπως συμβαίνει όταν αυτή κρίνεται κατά το δημόσιο δίκαιο έναντι του κράτους. Στο πλαίσιο του ιδιωτικού δικαίου, νόμιμος σκοπός της τράπεζας είναι να έχει κέρδος από την συναλλαγή ή να αποτρέψει ή περιορίσει την ζημία της. Η κρίση, συνεπώς, περί τηρήσεως της αρχής της ισότητας πρέπει να νοηθεί στο πλαίσιο αυτό.
- 144** Η ανάγκη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογήσεως είναι επιτακτική όχι μόνο στο υπό εξέταση ζήτημα, αλλά σε κάθε περίπτωση εφαρμογής των γενικών ρητρών. Και τούτο για τους εξής λόγους: Πρώτον, η κρίση του δικαστή καταδεικνύεται ότι αποτελεί αντικειμενική εκτίμηση και όχι απλώς υποκειμενική κρίση περί δικαίου· δεύτερον, διευκολύνεται έτσι ο έλεγχος της ορθότητας της δικαστικής κρίσεως από τα ανώτερα δικαστήρια αλλά και από την κοινή γνώμη των νομικών· και τρίτον, καθίσταται δυνατός ο βαθμιαίος σχηματισμός κατηγοριών περιπτώσεων στις οποίες γίνεται ή δεν γίνεται δεκτή η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, οπότε διευκολύνονται οι συναλλασσόμενοι ώστε να προσαρμόζουν αναλόγως την συμπεριφορά τους, αλλά και δημιουργείται γενικότερα αίσθημα ασφάλειας δικαίου, η οποία και αυτή είναι στοιχείο της ουσιαστικής δικαιοσύνης.
- 145** Δεν είναι αποστολή της παρούσας ενασχολήσεως να προσφέρει έτοιμες λύσεις στα ιστορικά που αναφέραμε ανωτέρω. Σκοπός είναι η προσπάθεια να τεθεί το ζήτημα σε μια ορθολογική και όχι συναισθηματική βάση και να υπογραμμισθεί η ανάγκη μιας συνεπούς μεθοδολογικής προσεγγίσεως. Η διαλεκτική αντιπαράθεση των εκατέρωθεν ισχυρισμών και επιχειρημάτων είναι ο καλύτερος τρόπος για να πραγματοποιήσει εκάστοτε τις επιλογές του ο εφαρμοστής. Σε άλλα δίκαια, όπου τα σχετικά ζητήματα έχουν τεθεί από παλαιότερα, υπάρχει αρκετό δογματικό και νομολογιακό υλικό, το οποίο μπορεί να τύχει αξιοποιήσεως, πάντοτε όμως κριτικής και όχι αβασάνιστης.